

smilkiniai, ant kurių užmauta po du žiedelius.

6. Vaikų-paauglių kapai buvo Nr. 3, 4, 5. Kape Nr. 3 kairėje juosmens pusėje rasta geležinė sagtis, o po apatiniu žandikauliu neaiškios paskirties žalvarinė plokštelė. Kape Nr. 5 krūtinės srityje rasta sidabrinė moneta, kurios vienoje pusėje vytis, kitoje - stulpų vartai. Nenustatytos lyties kape Nr. 7 ant kairiosios kojos šlaunikaulio pradžios rasta geležinė sagtis, kiek žemiau odinis kapšelis (piniginė?), kurio viduje buvo dvi monetos ir švininė plokštelė. Viena iš jų Aleksandro Jogailaičio sidabrinis denaras. Prie kairiojo šlaunikaulio aptiktas ir peilis su medinėmis kriaunomis. Suardytame kape Nr. 9 išsimėtę įvairiose vietose radiniai: akmeninis verpstelis, žalvarinė sagtelė, odinis kapšelis, kurio viduje buvo įdėta žalvarinė pasaginė gyvuliniais galais segė. Gerai išlikusi sidabrinė moneta rasta ne kapšelyje.

7. Kapinynas datuotinas XV a. - XVI a. pradžia. Tyrinėjimų medžiaga rodo, kad vadinamoji Užnemunė XV a. buvo apgyventa ir kad jos gyventojai laikėsi panašių laidojimo papročių, kaip ir to meto LDK gyventojai.

K. Mikaila, G. Vaitkevičius (Vilnius)

KAI KURIE VILNIAUS XVI-XVII a. RAUDONO MOLIO PLONASIENĖS KERAMIKOS TYRIMAI

1. Kaip rodo archeologinė medžiaga, XVI-XVII a. Vilniuje paplito plonasieniai be stambia-grūdžių priemaišų raudono molio indai, tuo metu sudarydami gausiausių buitinės keramikos grupę. Pvz., obj. Trakų g. Nr. 3/2 XVII a. sluoksnyje jie sudarė 61,1% visos buitinės keramikos.

Plonasienė keramika vadinami indai, kurių sienelių storis pilvelio ir petelių srityje iki 5 mm, smulkesniuose induose (iki 1,5 l talpos) - iki 4 mm. Tačiau parametrai tolesnėje tyrimų eigoje bus tikslinami.

2. Atlikta 6 plonasienių įvairaus atspalvio raudono molio puodų šukių cheminė analizė (duomenys lentelėje): žr. lent.

3. Tyrimais nustatyta:

a) Tirtų keraminių pavyzdžių cheminė sudėtis atitinka vietinių kvarterinių moliių cheminę sudėtį;

b) Iš bandinių nr. 1, 2, 3, 5 CaO kiekio galima spręsti, jog pastariesiems žaliava buvo kasama iš po dirvožeminio sluoksnio, t.y. nuo 30-40 cm iki 60-70 cm gylio. Šiame gylyje molis, humusininių rūgščių ir paviršinio vandens plaukamas, būna natūraliai nukarbonatintas. Mažai karbonatinga molio žaliava įgalina puodžius geriau išdegti gaminius. Sumažėjus kalcio ir magnezio oksidų kiekiui geležinguose moliuose (mūsiškiai moliai geležingi), gaunamas raudonesnis keraminis gaminytis;

c) Visuose bandiniuose užfiksuotas padidėjęs K_2O kiekis. Tai rodytų, jog molis buvo liešinamas smėliu, kuriame buvo lauko špatų. Be to, tai liudyja ir padidėjęs SiO_2 kiekis, nebūdingas natūraliam moliiui. Gaunamoji molio žaliava būdavo pakankamai plasiška ir leisdavo puodžiams gaminti įvairių formų ir dydžių palyginti lengvus, plonomis sienelėmis indus;

d) CaO ir MgO santykis keraminių šukių bandiniuose 1, 2 ir iš dalies 3 įgalina kelti hipotezę, jog šių gaminių žaliava būdavo atplaunama Vokietijoje tuo metu jau buvo plačiai naudojamas stambesnių dalelių atplovimas iš molio. Apie šios technologijos naudojimą Lietuvoje iki šiol žinių neturime.

Eil. Nr.	Radimo vieta	Atspalvis	Data	Kait. nuost. %	SiO ₂	Fe ₂ O ₃	Al ₂ O ₃	TiO ₂	CaO	MgO	K ₂ O
1	Trakų, 3/2	T	17a.	1,14	70,3	5,78	13,46	1,0	1,6	2,0	4,4
2	"	T	17a.	1,14	72,7	6,03	13,66	1,2	1,6	1,8	4,0
3	"	T	17a.	1,0	69,9	5,78	13,43	1,0	1,6	1,1	4,7
4	Siauroji, 6, 8	Š	16a.	0,77	63,0	4,99	12,62	1,0	9,1	3,36	4,0
5	"	T	16a.	1,4	68,7	5,25	13,22	1,2	2,8	0,5	4,4
6	"	Š	17a.	3,4	64,8	5,39	12,18	0,9	5,7	2,0	4,6

40

T - tamsiai raudonas
 Š - šviesiai raudonas

A. Kuncevičius (Vilnius)

DĖL AKMENŲ SMAILIADUGNIAIS DUBENIMIS PASKIRTIES

1. Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašė įrašyti 328 akmenys, saugomi kaip archeologijos paminklai; 143 iš jų smailiadugniais dubenimis. Žinoma dar apie 100 tokių akmenų, nei-trauktų į paminklų sąrašus.

2. Tai palyginti nedideli (apie 1 m skersmens) plokšti akmenys, kurių viršutinėje plokštumoje iškalti apie 20 cm skersmens ir iki 20 cm gylio dubenys. Pagal dubenų formą skirstomi į 3 pagrindines grupes: įsuktos parabolės, įgaubto kupolo ir smailaus kūgio. Daugiausia paplitę vidurio ir šiaurės Lietuvoje. Pirmą kartą plačiau apie akmenis smailiadugniais dubenimis užsiminta P. Tarasenos sudarytame archeologinių akmenų sąrašė.

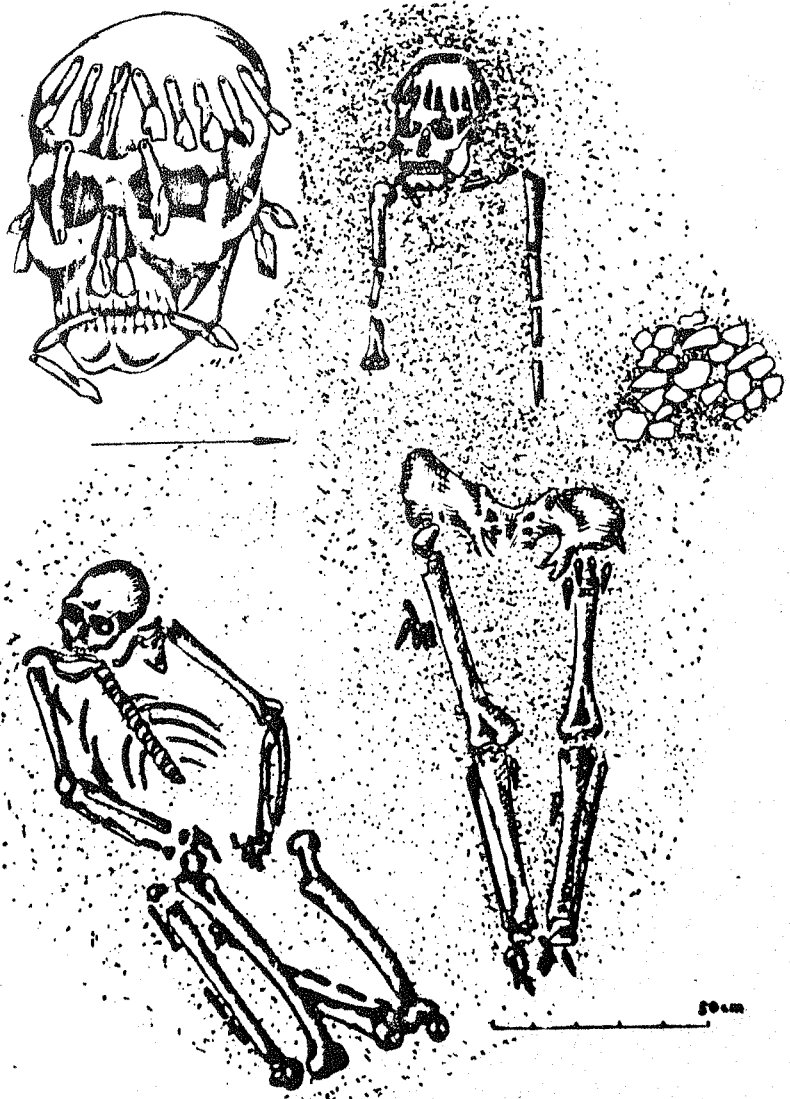
3. Archeologiniai tokių akmenų aplinkos tyrinėjimai atsakymo apie šių akmenų paskirtį ir datavimą nedavė. Prie tokių akmenų tebūna iki 30 cm gylio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptinkama su kaimavieta susijusių radinių. Dažnai jie ne savo pirmykštėse vietose - atvežti iš senų sodybų, įmūryti į pamatus ir pan., todėl archeologai bejėgiai atsekti jų paskirtį ir amžių.

4. Rašytiniuose šaltiniuose užsiminama apie aukų akmenis, bet juose neaišku, kokie jų dubenys - smailiadugniai ar plokščiadugniai. Atrodo, kad apie akmenis smailiadugniais dubenimis kalbama 1600 m. jėzuitų užrašytoje žinutėje: "Kitur (kitose vietose) sandėliuose laikomi dideli akmenys, į žemę įkasti, plokščiu paviršiumi į viršų (paguldyti), ne žeme, o šiaudais apdengti; juos vadina Deivėmis (Deyves) ir ištikimai garbina kaip grūdų ir galvijų saugotojus".

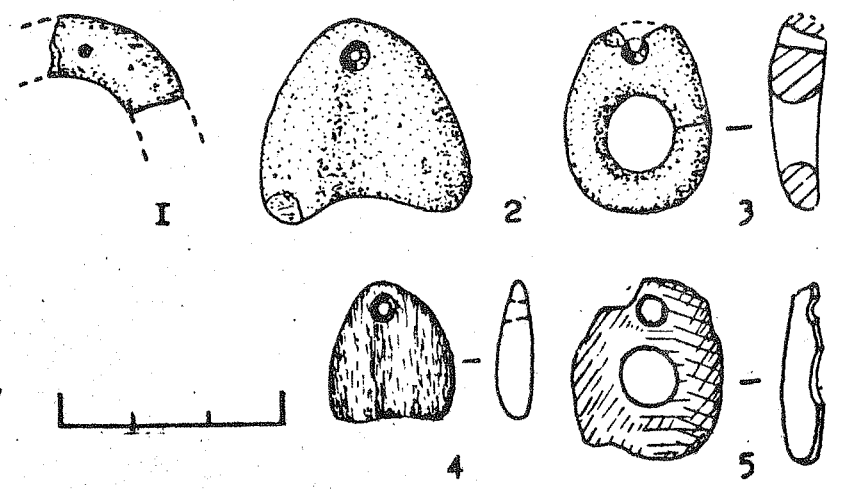
Sutrupinimai

- AKM - Alytaus kraštyros muziejus
- JEM - Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
- KKM - Kretingos kraštyros muziejus
- KVIM - Kauno valstybinis istorijos muziejus
- LDM - Lietuvos TSR dailės muziejus
- KMN - Nacionalinis muziejus (Krokuva)
- WMN - Nacionalinis muziejus (Varšuva)
- PKI - Paninklų konservavimo institutas
- ŠAM - Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
- TIM - Trakų istorijos muziejus
- TKM - Telšių kraštyros muziejus
- UKM - Utenos kraštyros muziejus
- VČDM - Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
- VE - Valstybinis Ermitažas
- PMUM - Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

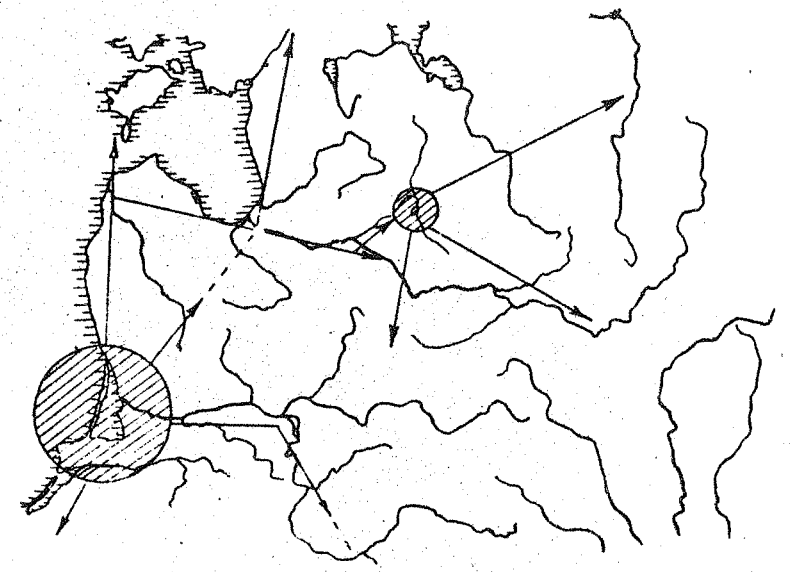
ILIUSTRACIJOS

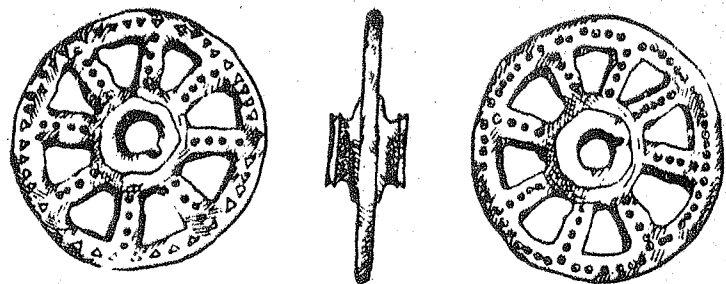
1 pav.

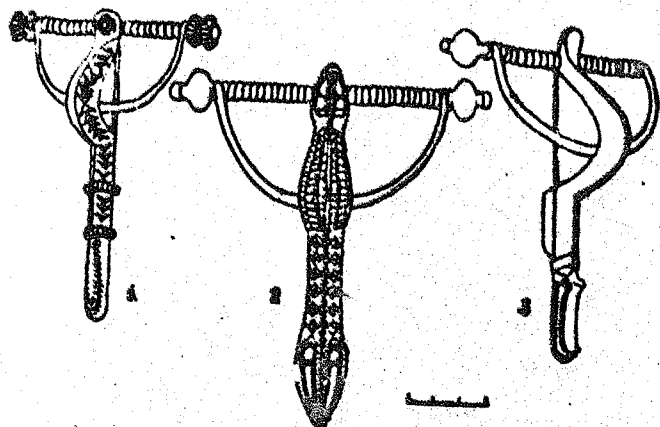
2 pav.

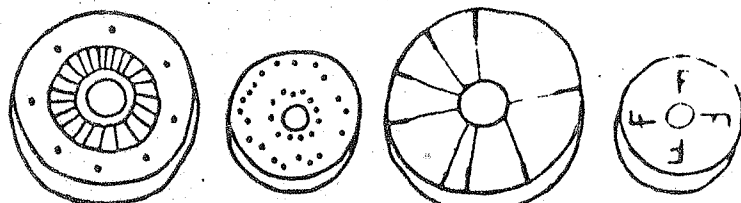
3 pav.

4 pav.

5 pav.

1

2

3

4

5

6

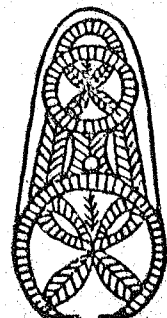
7

8

9

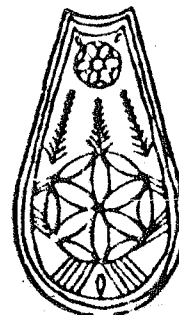
10

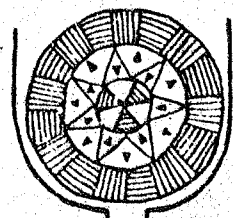
11

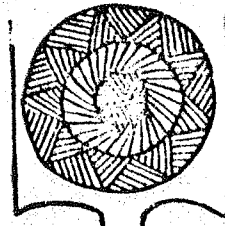
12

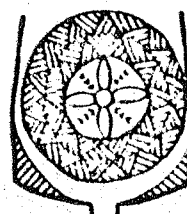
13

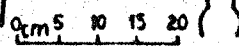
14

15

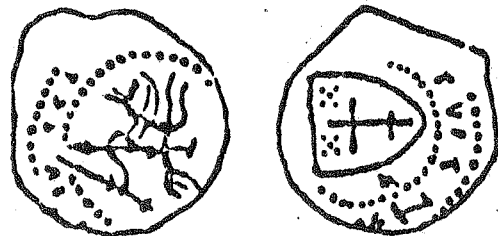
16

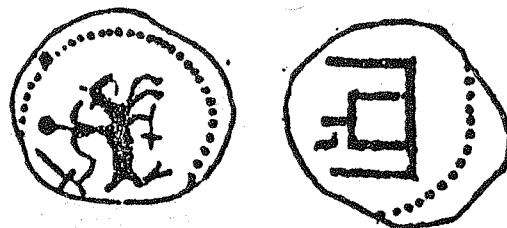
6 pav.

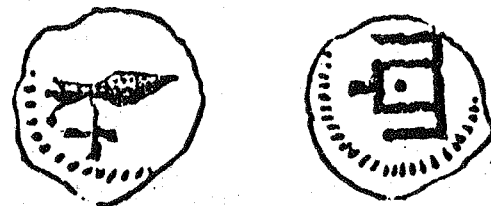
7 pav.

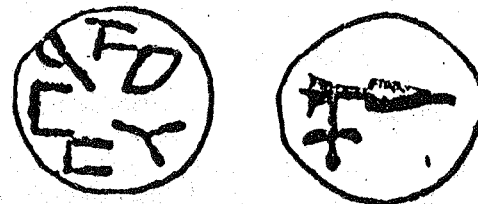
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinkystė	
B. Lukošiuotė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncėvičius. Dėl akmenų smailiadugniais dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Грищовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Ришкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Мурчикайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткявичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Хв.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai